

ייצור הגמוניה

טכנולוגיות המלחמה הקרה התרבותית ויישומן במרחב הפוסט-סובייטי

איגור קמיניק · 29.10.2025

תרגום מלא מן המקור הרוסי. שני תיקוני עובדה נקודתיים מסומנים בטקסט ומוסברים בהערות העריכה בסוף המסמך. הטענות והפרשנות הן של המחבר.

“רבים מן הדברים שאנחנו עושים כיום נעשו בחשאי בידי ה-CIA לפני 25 שנה.”

אלן וינשטיין, ממייסדי NED, ריאיון ל-[1] The Washington Post, 1991

מבוא: היסטוריה שהוסרה מעליה הסודיות

בשנת 1999 פרסמה ההיסטוריונית הבריטית פרנסס סטונור סונדרס ספר ששינה את הבנת מדיניות התרבות במאה העשרים. The Cultural Cold War: The CIA and the World of Arts and Letters תיעד מבצע חשאי רחב היקף של שירותי המודיעין האמריקאיים לעיצוב האקלים האינטלקטואלי במערב אירופה ומעבר לה. [2]

כלי מרכזי במבצע היה הקונגרס לחופש התרבות (Congress for Cultural Freedom, CCF), שהוקם בשנת 1950 ופעל עד לחשיפתו בשנת 1967. אף שהוצג כארגון עצמאי של אינטלקטואלים, מומן ה-CCF בפועל בידי ה-CIA באמצעות רשת של קרנות מתווכות - Ford Foundation, Farfield Foundation ועשרות אחרות. [3] הקונגרס הוציא לאור כתבי עת יוקרתיים - Encounter בבריטניה, Preuves בצרפת ו-Der Monat בגרמניה - וארגן כנסים, תערוכות וסיבובי הופעות, ובו בזמן קידם באופן שיטתי סדר יום אידאולוגי מסוים.

ספרה של סונדרס עורר תהודה לא מפני שחשף מזימה, אלא מפני שהראה בתיעוד את אופיו המערכתי של המיזם: אסטרטגיה ברורה, מימון נדיב, תכנון לטווח ארוך - ובעיקר יעילות. אך חשיבותו חורגת ממחקר היסטורי. הטכנולוגיות שפותחו בתקופת המלחמה הקרה הקלאסית לא נעלמו עם התפרקות ברית המועצות; הן הורחבו, שוכללו ויושמו במרחב הפוסט-סובייטי.

מאמר זה מבקש לשחזר באופן אנליטי את הטכנולוגיות האלה ואת התפתחותן דרך המקרה של אוקראינה - המדינה שהייתה לזירת הניסוי הנרחבת ביותר ליישום שיטות “קידום הדמוקרטיה” במאה העשרים ואחת.

א. אנטומיה של מלחמת תרבות: לקחים מסונדרס

1.1. המבנה המוסדי של ההשפעה

התגלית המרכזית במחקרה של סונדרס אינה עצם מעורבותו של ה-CIA במדיניות תרבות - דבר זה היה ידוע קודם לכן. ערכה של עבודתה טמון בתיאור המפורט של המנגנון שאפשר להפוך כספי ממשלה לתוצר אינטלקטואלי “עצמאי”.

מבנה ההשפעה התבסס על כמה עקרונות מרכזיים:

מערכת מתווכים רב-שכבתית.

הכסף לא זרם מעולם ישירות מן המדינה אל המקבל. בין ה-CIA לבין הנהנה הסופי ניצבו קרנות צדקה, תורמים פרטיים וארגוני תרבות. כל שלב יצר שכבה נוספת של אפשרות להכחשה סבירה. [4]

תוכן איכותי.

בניגוד לתעמולה גסה, תוצרי ה-CCF הצטיינו ברמה אינטלקטואלית גבוהה. Encounter פרסם כותבים מן השורה הראשונה - לא מפני שהיו "סוכנים", אלא מפני שלעורכים עמדו משאבים בלתי מוגבלים כדי למשוך את הטובים ביותר.

סלקציה שלילית.

המימון קבע פחות מה יפורסם, ויותר מה לא יקבל תמיכה. אינטלקטואלים מן השמאל שגילו אהדה לברית המועצות מצאו את עצמם מבודדים - ללא כתבי עת, ללא מענקים וללא כנסים.

בניית מסלולי קידום.

המערכת הציעה לאינטלקטואלים צעירים מסלול ברור: פרסום בבמות הנכונות, השתתפות בכנסים הנכונים ומענקים למחקרים הנכונים. מי שהלכו במסלול הזה קיבלו משאבים והכרה.

1.2. התפקיד האידאולוגי: "השמאל הלא-קומוניסטי"

המטרה האסטרטגית של ה-CCF לא נוסחה כ"מלחמה בקומוניזם", אלא כקידום "השמאל הלא-קומוניסטי" (non-communist left). זהו הבדל דק אך עקרוני. תעמולה אנטי-קומוניסטית ישירה הייתה גסה מדי בעיני האינטליגנציה האירופית, שחלק ניכר ממנה אהד רעיונות סוציאליסטיים. במקום זאת מימן ה-CIA סוציאל-דמוקרטים, ליברלים ואפילו טרוצקיסטים מסוימים - כל מי שיכלו להציע חלופה לקומוניזם הפרו-סובייטי תוך הישארות בגבולות המקובלים. [5]

האקספרסיוניזם המופשט נעשה לסמל של האסטרטגיה. ה-CIA קידם באופן פעיל את ג'קסון פולוק, מארק רותקו ווילם דה קונינג - לא מפני שציוריהם נשאו מסר פוליטי כלשהו, אלא מפני שגילמו חופש יצירה כניגוד לריאליזם הסוציאליסטי. האמנות שימשה הוכחה לעליונות המערכת המערבית בלי צורך להוכיח דבר במילים. [6]

II. המשכיות מוסדית: מן ה-CCF אל NED

2.1. "לעשות בגלוי את מה שה-CIA עשה בחשאי"

חשיפת ה-CCF בשנת 1967 יצרה בעיה: כלי השפעה יעיל איבד את אמינותו. הפתרון היה למד את אותן פרקטיקות באופן גלוי. בשנת 1983 הוקמה הקרן הלאומית לדמוקרטיה (National Endowment for Democracy, NED) - ארגון המקבל הקצבה שנתית מן הקונגרס האמריקאי באמצעות מחלקת המדינה, אך מאוגד כקרן פרטית. [7] (הערת עריכה א)

נשיא NED, קרל גרשמן, הסביר בשנת 1986 את הסיבה להקמת הקרן: "זה יהיה נורא אם קבוצות דמוקרטיות ברחבי העולם ייתפסו כממומנות בידי ה-CIA. ראינו זאת בשנות השישים, ובדיוק משום כך זה הופסק." [8]

הרשת התרחבה. ל-NED נוספו הסוכנות האמריקאית לפיתוח בין-לאומי (USAID), קרנות החברה הפתוחה של ג'ורג' סורוס (Open Society Foundations), קרנות אירופיות רבות ותוכניות ממשלתיות. התקציב הכולל של "קידום הדמוקרטיה" גדל ממיליוני דולרים למיליארדים.

2.2. אוקראינה כזירת עדיפות

מאז 1991 הייתה אוקראינה לאחת המקבלות המרכזיות של כספים ל"פיתוח הדמוקרטיה". היקפי המימון חסרי תקדים:

• מאז 1991 השקיעה ארצות הברית יותר מ-5 מיליארד דולר בתמיכה במוסדות דמוקרטיים באוקראינה, כפי שהצהירה עוזרת מזכיר המדינה ויקטוריה נולנד בדצמבר 2013. [9]

• בתקופת המהפכה הכתומה בשנת 2004 הוציאה ארצות הברית 65 מיליון דולר לתמיכה בארגונים פוליטיים באוקראינה. [10]

• בין 2014 ל-2022 הוציאו מוסדות אמריקאיים יותר מ-2.8 מיליארד דולר על תוכניות אוקראיניות, ומתוכם סיפקה USAID כ-1.2 מיליארד דולר. [11]

• עד 2024 הגיעה התמיכה הכוללת במגזר ההומניטרי, במגזר הפיתוח ובמגזר הממשלתי באוקראינה - ללא סיוע צבאי - ל-38 מיליארד דולר.

קרן "וידרודז'ניה" (International Renaissance Foundation), השלוחה האוקראינית של גופי סורוס, החלה לפעול עוד בשלהי התקופה הסובייטית, ועד 2015 הוציאה באוקראינה יותר מ-180 מיליון דולר. [12]

III. ייצור הגמוניה אידאולוגית

3.1. פרדוקס השוליות האלקטורלית

השאלה האנליטית המרכזית של המקרה האוקראיני היא: כיצד אידאולוגיה שאין לה תמיכה אלקטורלית המונית הופכת למדיניות ממשלתית?

נתוני התמיכה במפלגות הלאומניות באוקראינה מאלפים:

• בשנות התשעים ובשנות האלפיים נעה התמיכה במפלגות אולטרה-לאומניות בין 0.36% בשנת 2006 ל-0.76% בשנת 2007 - שיעור שלא הספיק לכניסה לפרלמנט. [13]

• השיא ההיסטורי של סבובודה בשנת 10.44% - 2012 - היה חריגה שנבעה מהצבעת מחאה נגד ינוקוביץ' ולא מתמיכה בתוכנית הלאומנית. [14]

• בבחירות 2014, למרות סיפוח קרים והמלחמה בדונבאס, איבדה סבובודה יותר ממחצית תמיכתה וקיבלה 4.71% - מתחת לאחוז החסימה של 5% בהצבעה לרשימות המפלגתיות. [15] (הערת עריכה ב)

• בבחירות 2019 קיבלה הקואליציה המאוחדת של כל מפלגות הימין הקיצוני - סבובודה, הקורפוס הלאומי והמגזר הימני - רק 2.15% מן הקולות. [16]

• רוסלן קושולינסקי, המועמד המשותף של הלאומנים בבחירות לנשיאות בשנת 2019, קיבל 1.6%. [17]

הנתונים האלה מראים שבאוקראינה הרב-אתנית לא זכתה הלאומנות האתנית מעולם לתמיכה המונית - אפילו בתנאים של עימות צבאי עם רוסיה.

פרדוקס השוליות האלקטורלית

הוא הפער בין התמיכה האלקטורלית בקבוצה אידאולוגית רדיקלית - אחוזים בודדים מן הקולות - לבין משקלה המוסדי בסדר היום הרלוונטי, עד כדי 100% מן המדיניות הממשלתית בנושאים המרכזיים שלה. המקרה המייצג הוא אוקראינה: קואליציית המפלגות הלאומניות הרדיקליות - סבובודה, המגזר הימני והקורפוס הלאומי - מקבלת 2.15% מן הקולות בבחירות 2019, אך סדר היום הסמלי שהיא מקדמת - דה-קומוניזציה, חוקי שפה, האדרת OUN-UPA ואיסור פעילות המפלגה הקומוניסטית - מיושם כמדיניות ממשלתית רשמית.

הפרדוקס נפתר באמצעות מנגנון הלגיטימציה באמצעות מענקים: התשתית - תקשורת, מומחיות, תמיכה בין-לאומית והמעטפת החקיקתית - אינה מחולקת באופן יחסי למשקל האלקטורלי, אלא לפי היגיון המימון הסלקטיבי. תמיכה המונית ללא תשתית נותרת בלתי נראית במרחב הציבורי; אידאולוגיה שולית בעלת תשתית הופכת לקו הרשמי. לפיכך הפרדוקס אינו חריגה, אלא ביטוי אמפירי למה שמכלול המחקרים מכנה לגיטימציה באמצעות מענקים.

3.2. סדר יום לאומני כמדיניות ממשלתית

ובכל זאת, דווקא סדר היום הלאומני נעשה למדיניותה הרשמית של המדינה:

• חוקי הדה-קומוניזציה (2015): הסרת אנדרטאות סובייטיות, שינוי שמות רחובות וערים והפלת השימוש בסמלים סובייטיים.

• חוקי השפה: דחיקה שיטתית של הרוסית ממערכת החינוך, מכלי התקשורת ומתחום השירותים.

• האדרת OUN-UPA: הכרה בארגונים ששיתפו פעולה עם גרמניה הנאצית כ"לוחמים למען העצמאות".

• איסור פעילות המפלגה הקומוניסטית (2015): חיסול הכוח הפוליטי הגדול ביותר בשמאל.

מאפיין בולט הוא שלאחר הדחת ינוקוביץ' בשנת 2014 קיבלה סבבובדה, שלה 10% מן הקולות, ארבעה תפקידים בממשלה הזמנית - ייצוג גבוה באופן בלתי יחסי, המשקף חשיבות אידאולוגית ולא כוח אלקטורלי. [18]

3.3. מנגנון הלגיטימציה באמצעות מענקים

נכנה את המנגנון הפותר את הפרדוקס הזה "לגיטימציה באמצעות מענקים": מימון סלקטיבי ההופך אידאולוגיה שולית לזרם המרכזי, לא באמצעות תעמולה ישירה אלא באמצעות עיצוב מרחב ההזדמנויות - מי יקבל מענק, מלגה, מקום במערכת כתב עת, הזמנה לדבר בכנס או תרגום לאנגלית. ההבחנה המרכזית היא בין רמת התוכן - מה מתפרסם - לבין רמת השעתוק - מי יפרסמו, את מי יקראו ומי יחשבו מומחים. מערכת המענקים פועלת בעיקר ברמה השנייה. המחבר תיאר את המנגנון באופן אמפירי על בסיס חומר אוקראיני משנת 2011, בהקשר של התצורה ינוקוביץ'-טיאגניבוק-קולסניצ'נקו: מימון קטבים אידאולוגיים מנוגדים מאותה נקודה מוסדית שמר את המרחב הפוליטי כולו במצב מנוהל. [21] עבודה זו ממשיגה את המנגנון כטכנולוגיה נפרדת ומתחקה אחר שורשיו עד ל-CCF.

מימון סלקטיבי.

המענקים אינם מופנים אל "החברה האזרחית" בכללותה, אלא אל חלקים מסוימים ממנה. ארגונים לא-ממשלתיים פרו-מערביים מקבלים תמיכה; ארגוני שמאל אינם מקבלים; איגודים מקצועיים ממומנים בהיקף מזערי; יוזמות לאומניות תחת הכותרת "פטריוטיות" מקבלות מימון.

שליטה בנרטיב באמצעות התקשורת.

דוגמה מאלפת היא ערוץ Hromadske TV, שנוסד בנובמבר 2013 - ערב יברומאידאן. לפי הדוח הכספי, בשנת 2013 מומן הערוץ בידי שגרירות הולנד - 793,089 הריבניה; שגרירות ארצות הברית - 399,650 הריבניה; והקרן הבין-לאומית לרנסנס "וידרודז'ניה" של ג'ורג' סורוס - 247,860 הריבניה. [19] עד יוני 2014 קיבל הערוץ גם מימון נוסף מממשלת קנדה וממקורות מערביים אחרים. [20]

יצירת מעמד מומחים.

מלגות ללימודים בחו"ל, מענקי מחקר ופרסום בבמות ה"נכונות" יוצרים שכבה שלמה של אינטלקטואלים שהקריירה ורווחתם הכלכלית קשורות במערכת המענקים. האנשים האלה הופכים למומחים, ליועצים ולפרשנים בתקשורת - ומשדרים את האידאולוגיה המתאימה לא על פי פקודה, אלא מפני שהיא בסיס החברות המקצועית שלהם.

IV. לאומנות כתפקיד: ניתוח מבני

4.1. מדוע דווקא לאומנות?

הבחירה בלאומנות כמסגרת האידאולוגית המרכזית אינה מקרית. היא ממלאת כמה תפקידים חיוניים מנקודת המבט של האינטרסים של ההון המערבי.

ראשית, לאומנות חוסמת ניתוח מעמדי.

המסגרת השמאלית או הסוציאליסטית מגדירה את הסתירה המרכזית כעימות בין מעמדות, ואת האויב כהון וכאוליגרכיה. הפתרון במסגרת הזאת הוא חלוקה מחדש וסולידריות של העובדים. המסגרת הלאומנית מגדירה מחדש את הסתירה המרכזית כעימות בין אומות, ואת האויב ככוח חיצוני - רוסיה והמורשת הסובייטית. הפתרון הוא אחדות לאומית, השוללת מעצם הגדרתה ביקורת פנימית על האליטות.

שנית, לאומנות מבטיחה ניתוק גאופוליטי.

האתנו־לאומנות האוקראינית עוינת באופן אורגני את רוסיה ואת המורשת הסובייטית. תמיכה בסדר היום הלאומני פירושה אוטומטית תמיכה ב"בחירה האירופית" - כלומר, בהשתלבות במערכת המערבית.

שלישית, לאומנות שוללת לגיטימציה מחלופות.

אם העבר הסובייטי הוא "כיבוש" והקומוניזם הוא "פשע", כל רעיון שמאלי נעשה אוטומטית בלתי לגיטימי. מדינת רווחה מוצגת כשריד סובייטי, זכויות עובדים כ"שריד קומוניסטי" וביקורת על אי־שוויון כ"בגידה באינטרסים הלאומיים".

4.2. ניתוח השוואתי: ה־CCF והמקרה האוקראיני

השוואת טכנולוגיות המלחמה הקרה התרבותית ליישומן באוקראינה חושפת המשכיות מבנית לצד הבדל ניכר בהיקף הפעילות.

מרכיב	CCF · 1950-1967	אוקראינה · 1991-2025
ארגוני גג	Congress for Cultural Freedom	NED, USAID, Open Society Foundations
תקשורת	Encounter, Preuves, Der Monat	Hromadske, Ukrainska Pravda, Kyiv Independent
חינוך	מלגות וכנסים	רפורמת "נובה אוקראינסקה שקולה" ומענקים
קרנות מתווכות	Ford Foundation, Farfield	קרנות אירופיות; Ford Foundation; קרן IRF של סורוס
תוכן תרבותי	אקספרסיוניזם מופשט	זהות לאומית אוקראינית
מטרה אידאולוגית	ניתוק מן הקומוניזם	ניתוק מרוסיה ומהמורשת הסובייטית
היקף	כ־100-200 מיליון דולר במשך 20 שנה	38+ מיליארד דולר במשך 30 שנה

V. גרמשי נגד גרמשי: ייצור הסכמה

אנטוניו גרמשי, הוגה ההגמוניה התרבותית, התקשה בוודאי לדמיין שמושגיו ישמשו לניתוח מיזמים אנטי־קומוניסטיים. ובכל זאת, המקרה האוקראיני הוא דוגמה קלאסית לייצור הגמוניה במובן הגרמשיאני.

הגמוניה, לפי גרמשי, אינה שליטה בלבד, אלא הסכמתן של הקבוצות הכפופות לסדר המיטיב עם המעמד השליט. ההסכמה הזאת מיוצרת באמצעות שליטה ב"חברה האזרחית" - חינוך, תקשורת ומוסדות תרבות.

המקרה האוקראיני מראה כיצד הגמוניה נוצרת מבחוץ. מימון חיצוני אינו רק "תומך" בחברה האזרחית הקיימת - הוא מעצב אותה, בקובעו אילו ארגונים יתקיימו, אילו רעיונות ינוסחו ואילו קולות יישמעו.

חיוני להבין: מענקים אינם יוצרים הלכי רוח יש מאין. הם פועלים על סתירות קיימות - אי־שביעות רצון מן העבר הסובייטי, שאיפה לרמת חיים "אירופית" והבדלים אזוריים ותרבותיים. אבל מערכת המענקים מנסחת את הלכי הרוח האלה באופן מסוים ומעצימה דווקא את אלה המשרתים את אינטרסי התורמים.

ללא מימון חיצוני

היו הלאומנים האוקראינים נשאים מה שהיו תמיד מבחינה אלקטורלית - גורמים שוליים במדינה רב־אתנית.

האידאולוגיה שלהם הופכת למדיניות ממשלתית, הנרטיב שלהם לזרם המרכזי בתקשורת, גרסת ההיסטוריה שלהם לתוכנית הלימודים, ומתנגדיהם נעשים מופללים.

סיכום: לקחים ואפשרויות לעתיד

ספרה של סונדרס הראה שהמלחמה הקרה התרבותית לא הייתה "מזימה", אלא מיזם מערכתי בעל אסטרטגיה ברורה, מימון נדיב ותכנון לטווח ארוך. המקרה האוקראיני מראה שהטכנולוגיות האלה לא נעלמו לשום מקום - הן הורחבו ושוכללו.

מסקנות:

- הצורה השתנתה, התוכן לא. ה-CCF פעל בחשאי; NED, USAID ו-Open Society פועלים בגלוי, תחת הסיסמאות "פיתוח דמוקרטיה" ו"תמיכה בחברה האזרחית". אך התפקיד נשאר כשהיה - עיצוב האקלים האידאולוגי לטובת ההון המערבי.

- לאומנות משרתת את הנאו-ליברליזם. בהקשר הפוסט-סובייטי היא ממלאת את אותו תפקיד שמילא "השמאל הלא-קומוניסטי" במערב אירופה בשנות ה-1950: חסימת חלופות שאינן מתיישבות עם האינטרסים של ההון.

- הגמוניה אינה מחייבת לגיטימציה דמוקרטית. אידאולוגיה ללא תמיכה המונית יכולה להפוך למדיניות ממשלתית באמצעות שליטה בייצור משמעות - חינוך, תקשורת וקהילת המומחים.

- מימון חיצוני אינו ניטרלי. "סיוע" לפיתוח החברה האזרחית קובע בהכרח איזו חברה אזרחית תתפתח - ולמען האינטרסים של מי.

אוקראינה אינה מקרה ייחודי, אלא היישום הנרחב והמתועד ביותר של מיזם הפועל ברציפות. אותן טכנולוגיות יושמו ומיושמות בגאורגיה, במולדובה, בבלארוס, במדינות מרכז אסיה והרחק מעבר למרחב הפוסט-סובייטי. הבנת המנגנונים האלה היא הצעד הראשון לגיבוש מענה להם.

- [1] William Blum, 'Trojan Horse: The National Endowment for Democracy', The Washington Post, 1991; ריאיון ל-Allen Weinstein, 'Democracy', בתוך Rogue State: A Guide to the World's Only Superpower, ראו גם Wikipedia, 'National Endowment for Democracy'.
- [2] Frances Stonor Saunders, The Cultural Cold War: The CIA and the World of Arts and Letters (New York: The New Press, 1999). הספר זכה בפרס William Gladstone Memorial Prize של החברה ההיסטורית המלכותית.
- [3] שם. סונדרס מתעדת כיצד השתמש ה-CIA ב-Ford Foundation, ב-Rockefeller Foundation ובקרנות מתווכות שהוקמו במיוחד לצורך מימון ה-CCF.
- [4] שם, הפרק על מנגנוני המימון.
- [5] שם. ה-CIA מימן סוציאליזם דמוקרטי ואת "השמאל הלא-קומוניסטי" כחלופה לאינטלקטואלים פרו-סובייטיים.
- [6] שם. ראו גם את סרטה התיעודי של סונדרס, Hidden Hands: A Different History of Modernism (Channel 4, 1995).
- [7] NED הוקמה בשנת 1983 בתקופת ממשל רייגן. ראו Wikipedia, 'National Endowment for Democracy'.
- [8] Carl Gershman, נשיא NED, ריאיון ל-The New York Times, 1986. מובא ב-Wikipedia, 'National Endowment for Democracy'.
- [9] Victoria Nuland, נאום בכנס US-Ukraine Foundation, דצמבר 2013. אושר בידי מחלקת המדינה של ארצות הברית. ראו PolitiFact, 'United States spent \$5 billion on Ukraine', March 19, 2014.
- [10] Wikipedia, 'Orange Revolution': בשנתיים שקדמו לבחירות לנשיאות אוקראינה ב-2004 הוציאה ארצות הברית 65 מיליון דולר לסייע לארגונים פוליטיים באוקראינה.
- [11] U.S. Government Accountability Office; USAID reports. הנתונים מופיעים בדוחות שונים על מימון תוכניות אוקראיניות.
- [12] NationofChange, 'How and Why the US Staged a Coup in Ukraine', August 15, 2018. מובא אצל International Renaissance Foundation (Soros), Annual Report 2015.
- [13] Wikipedia, 'Svoboda (political party)': המפלגה קיבלה 0.36% בשנת 2006 ו-0.76% בשנת 2007.
- [14] שם. סבובודה קיבלה 10.44% בבחירות 2012. ראו גם OSW Centre for Eastern Studies, 'The electoral success of the Svoboda Party', November 28, 2012.
- [15] War Is Boring, 'Ukrainian Election's Real Losers-Far Right Parties', October 2014. Anton Shekhovtsov, 'From electoral success to revolutionary failure', Eurozine, 2014. ראו גם.
- [16] ועדת הבחירות המרכזית של אוקראינה, התוצאות הרשמיות של הבחירות לראדה העליונה בשנת 2019 - מקור ראשוני. ראו גם Forum for Ukrainian Studies, 'Will Ukraine's Far-Right Parties Fail Again in 2019?', March 14, 2019; Reporting Radicalism in Ukraine 'The Far Right and the 2019 Parliamentary Election'.
- [17] ועדת הבחירות המרכזית של אוקראינה, התוצאות הרשמיות של הבחירות לנשיאות אוקראינה בשנת 2019.
- [18] סבובודה קיבלה בממשלת יצניוק הזמנית את תפקידי שר ההגנה, שר האקולוגיה, שר המדיניות החקלאית והתובע הכללי. ראו Wikipedia, 'Svoboda (political party)'.
- [19] Wikipedia, 'Hromadske': לפי הדוח הכספי הזמני, Hromadske TV מומן בשנת 2013 בידי שגרירות הולנד - 793,089 הריבניה אוקראינית; שגרירות ארצות הברית - 399,650 \$; והקרן הבינלאומית לרנסנס של ג'ורג' סורוס - 247,860.
- [20] RFE/RL, 'Out Of Ukrainian Protests, A New Media Outlet Is Born', December 21, 2013; Kyiv Post, 'Scandal shakes donor-funded Hromadske TV', January 19, 2016.
- [21] איגור קמיניק, "ויקטור ינוקוביץ' וסיכויי הלאומנות באוקראינה", סוכנות הידיעות REGNUM, 08.01.2011. הטקסט מתאר באופן אמפירי את התצורה השכבתית ינוקוביץ'-טיאגניבוק-קולסניצ'נקו, שבה מימון קטבים אידאולוגיים מנוגדים נעשה מאותה נקודה מוסדית, והשליטה במרחב מושגת באמצעות שימור הפער בין קהלי היעד. המנגנון המומשג במחקר הנוכחי כלגיטימציה באמצעות מענקים תואר שם לראשונה במובלע, על בסיס תשתית פנים-פוליטית ולא חיצונית.

מקורות מרכזיים

Saunders, Frances Stonor. The Cultural Cold War: The CIA and the World of Arts and Letters. New York: The New Press, 1999.

Blum, William. Rogue State: A Guide to the World's Only Superpower. Monroe, ME: Common Courage Press, 2000.

MacKinnon, Mark. The New Cold War: Revolutions, Rigged Elections and Pipeline Politics in the Former Soviet Union. Toronto: Random House Canada, 2007.

עבודות המחבר

קמיניק, איגור. "ויקטור ינקוביץ' וסיכויי הלאומנות באוקראינה". REGNUM, 08.01.2011. סוכנות הידיעות

מסמכים ודוחות רשמיים

ועדת הבחירות המרכזית של אוקראינה. התוצאות הרשמיות של הבחירות לראדה העליונה בשנת 2019; התוצאות הרשמיות של הבחירות לנשיאות אוקראינה בשנת 2019.

U.S. Government Accountability Office. Reports on Ukraine assistance programs.

USAID. Annual reports on Ukraine programs.

National Endowment for Democracy. Annual reports and grant databases.

International Renaissance Foundation. Annual reports.

מאמרים וניתוח

OSW Centre for Eastern Studies. 'The electoral success of the Svoboda Party - the consequences for Ukrainian politics.' November 28, 2012.

Shekhovtsov, Anton. 'From electoral success to revolutionary failure.' Eurozine, 2014.

Forum for Ukrainian Studies. 'Will Ukraine's Far-Right Parties Fail Again in 2019?' March 14, 2019.

Reporting Radicalism in Ukraine. 'The Far Right and the 2019 Parliamentary Election.'

תקשורת

PolitiFact. 'The United States spent \$5 billion on Ukraine anti-government riots.' March 19, 2014.

RFE/RL. 'Out Of Ukrainian Protests, A New Media Outlet Is Born.' December 21, 2013.

The Guardian. 'US campaign behind the turmoil in Kiev.' November 26, 2004.

Canadian Dimension. 'Revisiting our secret role in Ukraine's 2004 Orange Revolution.' 2022.

הערות עריכה לתרגום

א. בסעיף 2.1 תוקן מסלול ההקצבה ל-NED: ההקצבה השנתית מן הקונגרס מועברת באמצעות מחלקת המדינה, ולא באמצעות USAID ככתוב במקור. התיקון נוגע למסלול המימון המוסדי בלבד ואינו קובע דבר לגבי הטענה הפרשנית של המחבר.

מקור: הסבר NED על מסלול המימון

ב. בסעיף 3.1 תוקן נתון סבובודה בבחירות לפרלמנט בשנת 2014 מ"כ-6% ל-4.71%, בהתאם לתוצאות ועדת הבחירות המרכזית של אוקראינה. אחוז החסימה לרשימות המפלגתיות היה 5%. המקור הרוסי והתרגום האנגלי נשמרו ללא שינוי כקובצי מקור.

מקור: תוצאות ועדת הבחירות המרכזית, 2014